

Nærbulletin & Miljø

Lakserømning kunne vært hindret

side 3

Advarer mot kraftlinjer

side 4

Venter nye atomuhell

side 4

Bommet på hval

side 5

Svensk nei til miljømerke

side 7

– Atomtilsynet bagatelliserer

– Det er sjokkerende at Statens Atomtilsyn bagatelliserer uhellet ved Barsebäck atomkraftverk ved å overse hvor dårlige de svenske sikkerhetsanalysene viser seg å være, sier Bent Natvig, professor i pålitelighetsanalyse.

ANDERS GJESVIK

– Hver gang atomtilsynets leder Knut Gussgard uttaler seg om uhellet, graver han seg ned i tekniske detaljer, i stedet for å fokusere på svikten i hele sikkerhetsvurderingen. Han beroliger folk ved å pakke bort den usikkerhet som uhellet avslører. Et atomtilsyn bør i utgangspunktet være kritisk. Gussgard er ikke tillitsvekkende, og det er alvorlig, sier Natvig.

Natvig er professor i pålitelighetsanalyse ved Universitetet i Oslo. Hans fagfelt er vurdering av sikkerheten ved teknologiske systemer som atomkraftverk.

– Gussgard snakker som om dette er et hull som man kan tette igjen, så er alt bra. Det er ingen grunn til å bagatellisere dette uhell. Svikten i den svenske sikkerhetsanalysen er så graverende at den tyder på at hele nivået i svensk atomsikkerhetsanalyse er langt lavere enn man hittil har trodd, sier Natvig.

Sjefen for avdelingen for system- og pålitelighetsanalyse ved det svenske atomtilsynet (SKI), Lennart Carlsson, mener at uhellet ved Barsebäck har avslørt at risikoen for en kjernenedsmeltning er ti ganger større enn man har antatt i sikkerhetsanalysene.

Forsker Steinar Backe ved

Statens institutt for strålehygiene sier at han er skuffet over at svenskene ikke har bedre sikkerhetsvurderinger.

– Uhellet avdekker at sikkerheten ikke er god nok, selv om et tilfelle ikke er nok til å endre prognosene for et alvorlig uhell ved et svensk atomkraftverk. Men vi må være villig til å la oss bevege av slike hendelser. Troen på sikkerheten ved vestlige kraftverk blir svekket, sier Backe.

Vant til kjeft

Gussgard tar Natvigs kritikk med fatning.

– Jeg får regelmessig kjeft, det ene øyeblikk for at jeg bagatelliserer, det neste øyeblikk fordi jeg overdriver farene. Jeg er ikke overrasket over at noe så banalt som svikten ved Barsebäck skjer, men det er alvorlig at svenske kolleger ikke gir tilstrekkelig rom for at det utenkte kan skje. Likevel er ikke min tillit til svenske sikkerhetsvurderinger svekket, sier Gussgard.

I dag skal det danske atomtilsynet ha et møte med sine svenske kolleger for å få nærmere opplysninger om uhellet ved Barsebäck. Gussgard skal ikke delta i dette møtet, eller i andre møter med SKI.

– Barsebäck ligger langt fra Norge. SKI gir oss god nok orientering. Vi har ikke behov for møter, sier Gussgard.

Atomkraftverket ved Ringhals

har samme teknologi som førte til uhellet ved Barsebäck. Ringhals ligger bare 200 kilometer fra norskegrensa. Gussgard satt selv i et interdepartementalt utvalg som i vår la fram en rapport der det går fram at en total svikt i sikkerhets- og kjølesystemet ved Ringhals kan gi en forurensning over Østlandet som er ti ganger større enn den som ble forårsaket av Tsjernobyl.

– Vi har ikke tid til å delta i møter bare for å markere vår bekymring, sier Gussgard.

Kristensen enig

Olje- og energiminister Finn Kristensen anser også norske initiativ som unødvendig. I Stortingets spørretime sa han at svenske myndigheter gjør det som skal til for at kjernekraftverkene fortsatt skal være blant de sikreste i verden, og at denne saken ikke gir grunnlag for noen norsk reaksjon nå.

Magnus Nilsson, som er utreder i atomkraftspørsmål i Svenska Naturskyddsföreningen, mener Kristensens innstilling er naiv.

– Sverige er ikke passiv i forhold til problemer ved litauiske atomkraftverk. Hvis noe hender her, får Norge det radioaktive nedfallet. Vi er uten tvil i en sensitiv politisk situasjon nå, der myndighetene er svært følsomme for utenlandske reaksjoner på svensk atomkraft, sier Nilssen.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: (02) 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: (02) 71 92 20
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Sannsynlig flaks

Den radioaktive skyen over Østlandet har ført til flere tilfeller av lungebetennelse og skade på skjoldbruskkjertelen hos barn. Et ukjent antall kvinner har abortert som en følge av strålingen.

Flere av dem som oppholdt seg utendørs da skyen passerte, vil utvikle kreft og skader på arveanleggene. Det siste gjelder særlig i Østfold. Matvareproduksjonen er sterkt berørt, og kjøttet fra beitende dyr må kasseres. Eksportnæringer og turismen er hardt rammet. Den radioaktive forurensingen på norsk jord er ti ganger større enn den som landet ble utsatt for etter tsjornobylulykken. Statens atomtilsyn sier i en kommentar at tilliten til sikkerheten ved svenske atomkraftverk er svekket etter ulykken.

Scenariet over er ikke hentet fra en science fiction-historie, men fra rapporten «Atomtrusselen i Norge». Rapporten ble lagt fram av en interdepartemental arbeidsgruppe i vår. Det er et ekstremt scenario som bygger på at alle sikkerhets- og kjølesystemer svikter ved atomkraftverket i Ringhals, 20 mil fra norskegrensa. I følge rapporten er det ekstremt lite sannsynlig at dette vil skje.

Uhellet ved atomkraftverket i Barsebäck i sommer avslørte at sjansen for en kjernenedsmelting var ti ganger større enn man regnet med i de svenske sikkerhetsanalysene. Men så skjedde noe så ekstremt usannsynlig som at man i sikkerhetsanalysen hadde bommet totalt på tiden man hadde til disposisjon for å sikre avkjølingen. Man hadde ikke ti timer, men bare 10–20 minutter. Og hvem kunne tenke seg noe så usannsynlig som at reaktorpersonelet ikke hadde fått trening i nødprosedyren, eller at vakthavende ingeniør på tvers av instruksjonen unnlot å melde fra til atomtilsynet (SKI)?

Reaktoren var bare ved to prosents drift da uhellet inntraff, og man unngikk et rørbrudd. Uten disse lykketreffene kunne man fått en overopphetning av kjernen med nedsmelting. SKI tillot fortsatt drift ved fem reaktorer (en av dem ligger i Ringhals) av den berørte typen i femti dager etter uhellet. Da var det ti ganger større risiko for kjernenedsmelting enn antatt i sikkerhetsanalysen. Men det har direktøren for SKI beklaget, så det er ingen grunn til bekymring.

Det er derfor fullt forståelig at herrene Gussgard og Kristensen, vår direktør for atomtilsynet og vår olje- og energiminister, har full tiltro til sine svenske kolleger. Hvorfor skulle de ta noe som helst initiativ eller vise noen bekymring når saken er i så usannsynlig gode hender? Det er ren spekulasjon å tenke seg at det finnes flere uoppdagede usannsynligheter som kan øke risikoen for en omfattende ulykke ved et svensk atomkraftverk ytterligere. Tsjernobyl-ulykken ble jo ansett som umulig. På forhånd.

Anders Gjærnik

SVs miljøambisjoner

Etter å ha lest N&M Bulletins omtale av andre partiers programutkast, var det selvsagt med en viss forventning jeg så fram til journalist Jon Knut Bergs omtale av utkastet til SV-program for fireårsperioden 1993–1997.

La meg uttrykke meg slik: Jeg vet nå at jeg skal ta Bergs kritikk av KrF, Høyre osv. med en solid klype salt.

La gå at jeg ikke kan være enig med Berg i hans generelle vurdering av at drøfting av strategier og tiltak er «ulne ønsker», mens tallfestede målsettinger derimot er «konkrete miljøambisjoner». Miljømål i seg sjøl har aldri brakt særlig framgang, men Berg må gjerne mene det for meg.

Verre er det at Berg slurver ikke reint lite i sin anmeldelse. F.eks. – hvor får Berg det fra at SV sier nei til økonomisk vekst? For SV har det ikke vært noe poeng i seg sjøl å stoppe den økonomiske veksten, men derimot å stanse veksten i produksjon og forbruk av (miljøbelastende) varer. Det er ikke penger i om-løp, men ressursuttak, avfall og forurensning som må begrenses. Derfor peker SV, i likhet med f.eks. Framtiden i våre hender (FIVH), på at en strategi for økt sysselsetting i Norge bl.a. må innebære satsing på offentlige (og også delvis private) omsorgstjenester, framfor produksjon av stadig mer av varer vi egentlig ikke har behov for.

Jeg synes også det vitner om et meget snevert syn på miljøvern når Berg mener at drøfting av verdiskapning og industri ikke hører heime i et miljøkapittel. Er det ikke snarere omvendt da, at det er for mange sektorer som opererer uavhengig av miljøhensynene?

Berg mener at SVs krav om utfasing av diverse klorerte og bromerte stoff i 1997 betyr en svekkelse i forhold til forrige programs krav om utfasing innen 1995. Dette er ærlig talt for amatørmessig – visse forskjeller må det nødvendigvis være mellom et program som skal vedtas i 1993 og ett vedtatt i 1989.

Til slutt: Jeg føler at SV har lagt fram et ganske gjennomarbeidet arbeidsprogram som virkelig tar de globale miljø- og utviklingsutfordringene alvorlig, og som i langt større grad enn tidligere programmer (om enn andre partier) ser dette i sammenheng med innenlands forbruk og produksjon. Dette har tydeligvis ikke Naturvernforbundet sett i sin leten etter tall for å sammenlikne 89- og 93-programmet. Problemet er kanskje at NNV sjøl ikke har noen gjennomdrøftet analyse på disse områdene, og derfor har vanskeligere for å forholde seg til andres.

Så hvorfor ikke gå over bekken etter vann? Om ikke nødvendigvis SV bør bli premissleverandør for en slik diskusjon i Forbundet, er det mye bra stoff å hente hos FIVH – noe jeg er overbevist om at bl.a. Jon Knut Berg er oppmerksom på.

*Tom Chr. Axelsen
Gruppesekretær, S*

At SV går mot økonomisk vekst, ble opplyst av programkomiteens leder, Lisbeth Holand, under pressekonferansen 21. oktober. Det sies ikke spesifikt i programmet om det skal være økonomisk vekst i Norge eller ikke, men økonomisk vekst blir omtalt i sterkt negativt ordlag i en rekke steder.

Hva vi mener med en øvegang fra konkrete miljømål til ulne ønsker, kan illustreres med dette: I 1989-programmet var det et mål å redusere miljøgiftene med 100 prosent. I det nye programmet er det ikke noen direkte henvisning til miljøgifter. Det nærmeste vi kommer er at «SV vil legge vekt på vugge til grav-prinsippet». Et annet eksempel: I 1989 het det at privatbilismen skulle reduseres med 25 prosent innen ti år. Nå er dette blitt til at SV vil «bruke restriksjoner aktivt for å redusere biltrafikken.»

Til slutt gjør vi oppmerksom på redaktørplakaten, som sier at redaksjonen opptre uavhengig av organisasjonen.

Red.

Lakserømning kunne vært forhindret

1,4 millioner oppdrettsfisk rømte under orkanen på nordvestlandet 1. nyttårsdag i år. Vel 60 prosent av dette kunne vært unngått ved hjelp av enkle og billige metoder. Det viser en ny rapport fra forskningsinstituttet OCEANOR. I rapporten rettes det kraftig kritikk mot dagens inspeksjons- og beredskapsordning.

JON KNUT BERG

Rapporten heter «Evaluering av havari ved matfiskanlegg» og er en analyse av årsakene til at 1,4 millioner laks rømte under orkanen.

I rapporten rettes det sterk kritikk mot dagens inspeksjonssystem. Det hevdes at 90 prosent av rømningen kunne vært unngått hvis inspeksjonssystemet hadde fungert.

OCEANOR mener at en forutsetning for at dette systemet skal fungere er at blant annet at det blir bedre kvalitetssikring og kvalitetskontroll, høyere kompetanse, at det innføres stardarder for vurderinger og et system for risikoanalyse. OCEANOR etterlyser også etterkontroll av de tiltakene som settes i verk.

OCEANOR-forskerne kritiserer også dagens beredskapsordning: «Det er ingenting som tyder på at beredskapsordningen med gjenfangst av rømt fisk har fungert eller vil kunne fungere tilfredsstillende.» skriver instituttet, som mener at det nå må vurderes om det skal opprettes et beredskapsteam som kan rykke ut på kort varsel.

Rapporten viser også at hele 83 prosent av laksen som rømte 1. nyttårsdag hadde en eller annen form for sykdom. Furunkulose var den dominerende sykdommen. Om konsekvensene av dette høye tallet skriver OCEANOR at «rømning av over én million oppdrettsfisk med smittsom fiske sykdom (må) ansees som en betydelig smitterisiko (for villaks).»

En av konklusjonene i rapporten er at vel 60 prosent av rømningen under orkanen kun-

ne vært unngått «svært raskt og for ubetydelige eller små kostnader.» Tiltakene som det er snakk om, er fjerning av alle fortøyninger mellom merder, endring av eksisterende fortøyningsystem, ekstra fortøyninger, økt vekt på bunnlodd, bedre landfester, festing av not i mange punkter og festing av løst utstyr og utskifting av svekkede elementer.

I tillegg kunne utrangering av gamle anlegg og flytting av anlegg redusert rømningen med 36 prosent Bare to prosent var etter OCEANORs oppfatning umulig å forhindre.

Som vi skrev i N&M Bulletin nr. 18/92, skal det fra nyttår innføres sertifikater på nye oppdrettsanlegg. Dette vil ifølge OCEANORs rapport bidra til mindre rømning av oppdrettsfisk. Men instituttet advarer mot å bare fokusere på

de tekniske sidene ved anlegget. Det er viktig at kompetansen i oppdrettsnæringen når det gjelder drift tilsvarende teknologiske nivået.

«En alternativ utvikling hvor det satses på teknisk og driftsmessig mer avanserte systemer vil ikke stå i noe fornuftig forhold til den gjennomsnittlige kompetansehevingen en kan vente innen norsk oppdrettsnæring i overskuelig framtid,» skriver OCEANOR.

Subsidierer diesel

Myndighetene i Nederland skal subsidiere bruk av diesel med lavt svovelinnhold med hundre millioner kroner. Det satses spesielt på tilskudd til transportselskaper som opererer i forurensete byrområder. Brennstoff med lavt svovelinnhold skal kunne redusere skadelig utslipp med 25 prosent. Myndighetene har også planer om å legge en miljøavgift på vanlig diesel i 1994.

Aluminium i vassdrag

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) setter nå i gang et prosjekt for å finne ut om utløsning av aluminium ved avsluttet kalking i vassdrag er et miljøproblem. Hvis det viser seg at det er et problem, vil det være et sterkt argument for fortsatt kalking i et vassdrag.

Foreslår statsstøtte til mer miljøvennlig oppdrett

Statens forurensningstilsyn (SFT) og Direktoratet for naturforvaltning (DN) mener det offentlige bør bidra økonomisk for å en mer miljøvennlig oppdrettsnæring. De går også inn for at det innføres driftssertifikat i næringen, og at det settes begrensning på produsert mengde fisk i et anlegg.

JON KNUT BERG

I en samlet uttalelse til Miljøverndepartementet, slår SFT og DN alarm om hva som vil skje hvis dagens praksis i oppdrettsnæringen fortsetter:

«Dersom det ikke settes inn radikale tiltak i oppdrettsnæringen, vil dagens driftsform som er basert på tradisjonelt mærdoppdrett være uforenlig med fortsatt bevaring av norske villaksstammer.» skriver de to statsinstitusjonene.

I uttalelsen kommer de med en rekke anbefalinger til hva

som må gjøres med oppdrettsnæringen. Generelt varsler de strengere miljøkrav og kontroll fra det offentlige.

På lang sikt ønsker de seg lukkede anlegg på land, som har «betydelige miljømessige fordeler i forhold til dagens åpne anlegg.» Problemet er produksjonskostnadene, som i dag er langt høyere enn for åpne anlegg. Men høyere laksepris og bedre drift og utforming av anleggene enn i dag kan gjøre lukkede anlegg mer interessante også økonomisk. I tillegg vil kostnadene ved åpne anlegg kunne stige i framtiden, på grunn av strengere miljøkrav.

På kortere sikt må tiltak settes inn overfor de åpne anleggene, mener DN og SFT. Blant annet går de inn for at det settes en begrensning på produsert mengde fisk. Dessuten ønsker de at det blir innført driftssertifikater, som tar for seg fiske sykdommer, bruk av medisiner og kjemikalier, resipientkapasitet, rømmingsrisiko og beredskap.

SFT og DN innser at næringens dårlige økonomi i dag begrenser mulighetene for miljøforbedringer. Derfor går de inn for at det offentlige bidrar økonomisk til miljøtiltak i oppdrettsnæringen.

Maner til varsomhet ved kraftledninger

Statens institutt for strålehygiene (SIS) har frarådet bygging av et nytt boligfelt i Lørenskog, fordi de mener det vil ligge for nært høyspentledning. SIS anbefaler 60 meters avstand, mens Statnett bruker 19 meter som minste avstand mellom kraftledning og bolig.

ANDERS GJESVIK

Takk for støtten!

Trondheim kommune

MILJØAVDELINGEN

Sør laminering as
LAMINERTE TREKONSTRUKSJONER
4532 ØYSLEBO · TLF. 043 88 403
TELEFAX 043 88 479

Arendal Smelteverk
Vet du at vi lager silisiumkarbid som brukes til bl.a. slipepapir og slipeskiver?

**HALLINGDAL
RENOVASJON
3570 ÅL**

RICOH

Postboks 6217, Etterstad
0602 Oslo. Tlf. 02- 68 50 80

 BORREGAARD
TILSLUTTET ØKOLA S

En svensk undersøkelse tyder på en klar sammenheng mellom magnetfelt fra høyspentledninger og blodkreft hos barn. Undersøkelsen viser at barn kan utvikle blodkreft (leukemi) ved svært svake magnetfelt. Undersøkelsen konkluderer med at allerede ved 60 meters avstand fra en vanlig kraftledning er magnetfeltet sterkt nok til at sjansen for at barn utvikler blodkreft mer enn tredobles. Lederen for det svenske elektrisitetstilsynet anslår at gjennomsnittlig 3,5 barn i Sverige årlig vil utvikle blodkreft som en følge av kraftlinjene.

Føre var

Den svenske undersøkelsen er oppsiktsvekkende klar. Tidligere undersøkelser viser samme

tendens. Det er ikke påvist noen effekt for planter og dyr. I Norge er kreftregisteret i ferd med å gjennomføre en liknende undersøkelse, men resultatene vil ikke foreligge før om et år.

Sosialdepartementet har opprettet et embetsmannsutvalg som skal vurdere problemet. I mellomtiden anbefaler SIS en føre-var-strategi der man respekterer den svenske undersøkelsen.

– Vi anbefaler at man ikke bygger hus tett inntil kraftledninger, eller omvendt. Vi går ut ifra at den svenske undersøkelsen er riktig, inntil vi har fått ny kunnskap som tilsier at den ikke er det, sier direktøren ved SIS, Ole Harbitz.

Maks 60 m

Derfor anbefaler SIS i samsvar med den svenske undersøkelsen en minsteavstand på 60 meter fra kraftlinjen til nærmeste bygning der mennesker skal oppholde seg. Det er ikke et pålegg, men et råd sett i lys av den store usikkerheten rundt problemet. Statnett som er an-

svarlig for ledningsnettets operer med en avstand på 19 meter. Forskrifter for elektriske anlegg krever bare 16 meters avstand.

SIS fraråder

Lørenskog kommune har henvendt seg til SIS i forbindelse med et nytt byggefelt som er planlagt med en avstand til kraftlinjen på 19 meter. SIS frarådet dette byggeprosjektet.

– Vi har ikke lovhjemmel til å hindre prosjektet, til det er usikkerheten for stor. Men den samme usikkerheten gjør at vi fraråder det, sier forsker Georg Thommesen ved SIS.

Lørenskog kommune har hittil praktisert 20 meters sikkerhetssone til ledningsnett.

– Jeg etterlyser klarere retningslinjer fra myndighetene, men ser ikke noen grunn til at vi skal avvike praksisen denne gangen. Men det blir opp til politikerne å ta avgjørelsen. Vi venter en solid diskusjon i bygningrådet, sier avdelingsingeniør Thorvald Sylte i Lørenskog kommune.

Venter nye svenske atomuhell

Svenske atomekspertene regner med at aldringen vil føre til flere uhell ved atomkraftverkene.

ANDERS GJESVIK

– Uhellet ved Barsebäck var sikkert bare den første av flere overraskende feil som kommer til å oppstå som en følge av alderskramper ved våre atomkraftverk, sier professor Jan-Olov Liljenzin til Dagens Nyheter.

Liljenzin bør vite hva han snakker om, han er leder for det svenske atomtilsynets (SKI) rådgivende nemd og Stråleverninstittutts forskningsnemd. Liljenzin sier at feilen som ble oppdaget ved Barsebäck var en ubehagelig overraskelse.

– Den skyldes at reaktorene er i ferd med å bli gamle, og at isoleringen eldes. Den burde kanskje ha blitt byttet tidligere, sier Liljenzin.

Overbelastning

Liljenzin mener at det ikke er mulig å legge ned de fem reaktorene som er berørt av uhellet.

– Da klarer vi ikke å dekke elektrisitetsbehovet når kulda kommer. Med fem reaktorer ute av drift blir de andre reaktorene overanstrengte, og det blir en stor risiko for havarier ved dem, sier Liljenzin.

Sjefen for avdelingen for system- og pålitelighetsanalyse

ved SKI, Lennart Carlsson, sier at uhellet ved Barsebäck avslørte at risikoen for en kjerne-nedsmeltning var ti ganger større enn antatt.

– Vi aksepterer at svensk atomkraft kan oppleve et reaktorthavari med kjernenedsmeltning hvert hundre tusende reaktorår. Men feilen som ble oppdaget i nødkjølesystemet gjør det sannsynlig med et havari hvert ti tusende år. Det er uakseptabelt, og derfor stoppet vi reaktorene etter en måned, sier Carlsson.

Forskningsfangst med bomskudd

Mer enn en tredel av harpunskuddene mot hval under årets forskningsfangst var bomskudd, viser toktrapporten fra fangsten. Dette til tross for at alle skytterne hadde bestått skyteprøvene.

RAGNHILD SVED

Ved årets fangst ble det avfyrt 47 bomskudd og 95 skudd som traff. En båt hadde så mange som 20 bomskudd og 17 treff. Disse bomskuddene forklares delvis med tekniske problemer med utstyret, delvis med at vågehvalen på Spitsbergenfeltet, der denne båten fangstet, var vanskelig å få på godt skuddhold denne sommeren.

Rapporten forteller at alle skytterne besto skyteprøvene som ble arrangert, men at noen måtte skyte mer enn én prøve før den ble godkjent. Før neste fangstsesong bør eventuelle endringer i skyteprøvene, fangst-

teknikken, utstyret og mer systematisk opplæring og informasjon til fangerne vurderes, heter det i rapporten.

14 av 151 granater som ble brukt under prøveskyting og fangst detonerte ikke, men rapporten gir ikke noe sikkert svar på hva som var årsaken til det. Ifølge foreløpige undersøkelser kan det skyldes at transportsikringen i granatene ikke ble opphevet, heter det. De resterende granatene fra årets produksjon vil uansett bli levert tilbake til produsenten for reparasjon eller kassering. Videre tas det sikte på å gjenomgå og eventuelt skjerpe godkjenningsskravene i forbindelse med levering fra fabrikk, heter det i rapporten.

Hvalforvaltningen granskes

Norsk hvalforvaltning, spesielt når det gjelder vågehval, settes under lupen i et nytt forskningsprosjekt i Trondheim.

RAGNHILD SVED

Eivind Røskoft ved Senter for miljø og utvikling (SMU), Universitetet i Trondheim, og Nils av ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) står som faglig ansvarlige, mens biolog Sølvi Hansen utfører prosjektet. Planen er at WWF International skal finansiere det. Dersom finansieringen går i orden, starter arbeidet over nyttår og planen er å ha rapporten klar inn utgangen av 1993.

Målet er å gi en kritisk analyse av norsk hvalforvaltning, med hovedvekt på vågehval, fra starten på den kommersielle fangsten og fram til Den internasjonale hvalfangstkommissjonens (IWC) totalforbud mot fangst fra 1986.

Prosjektet vil gi en kort sammenfatning av norsk hvalfangst historie og redegjøre for nasjonale lover, forskrifter og vedtak som har regulert norsk

hvalfangst og for internasjonale konvensjoner og avtaler og deres rolle i norsk forvaltning. Videre skal det vitenskapelige grunnlaget for forvaltningen gjennomgå, og det blir analysert hvordan overholdelsen av lover, regler, og kvoter under fangst er kontrollert.

– Det er viktig å få en kritisk gjennomgang av den norske hvalforvaltningen. Det er helt

Begrenser avfallshandel

Det blir slutt på den frie handelen med spesialavfall innen EF når nye reguleringer trer i kraft om drøyt et års tid. De nye bestemmelsene gjør at et EF-land kan nekte å ta i mot avfall fra et annet. Avfallseksport til 67 land i Afrika, Karibia og Stillehavet blir også forbudt, men ikke til andre u-land og Øst-Europa. Avfall som står på en «grønn liste» over stoffer som regnes mindre giftige, der-

Lang avlivningstid

Ni av de granatene som ikke detonerte traff hval. Avlivningstidene for disse hvalene var opptil 12 minutter. Forskerne regner med at granatfeilen førte til forlengede avlivningstider for to eller tre dyr. Men den avlivningstidene, opptil 30 minutter og 50 sekunder, skyldtes ikke svikt i granatene, men skadeskyltinger på grunn av dårlige treff, ifølge rapporten.

Totalt ble det fanget 95 vågehvaler under forskningsfangsten, hvorav tre gikk tapt etter avlivning, slik at det kunne tas prøver av 92 dyr. Kvoten var på 110 dyr, men den ble altså ikke oppfylt selv om fangstperioden ble forlenget.

Glede over Hjerkinntutsettelse

– Vi er glade for at lagringen av spesialavfall på Hjerkinnt er utsatt. Nå arbeider vi for fullt for å få til en forvaltningsplan for hele Dovrefjell, sier Inge Myrtrøen, leder i Naturvernforbundet i Follal og medlem i Redd Dovrefjell.

RAGNHILD SVED

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen kunngjorde i forrige uke at lagring på Hjerkinnt er utsatt til våren. I mellomtiden skal et nordisk samarbeid om spesialavfall utredes, og det skal innkalles til et nordisk ekspertmøte med det første.

– Det er å håpe at dette blir begynnelsen til slutten for lageret på Hjerkinnt. Vi har vunnet en stor halv seier, og kan for en gangs skyld gi godord til Berntsen, sier Myrtrøen.

Men selv om miljøvernerne er fornøyde, blir de utsatt for mye av frustrasjonen lokalt over at Follal ikke får de nye arbeidsplassene.

Kamp for Dovrefjell

Den store oppgaven for Redd Dovrefjell nå, blir å få til en helhetlig forvaltningsplan for Dovrefjell. Et stort seminar om temaet er planlagt til våren. Da blir representanter fra forskning og forvaltning, miljøorganisasjonene og fra de fire fylkene og sju kommunene som er berørt, invitert til debatt om saken.

– Vi vil ha slutt på bit-for-bit forvaltningen av Dovrefjell, og vi vil skape premissene for en helhetlig forvaltning. Forsvaret er den største motstanden i dette arbeidet. Vi mener Forsvaret må ut, skytefeltet må nedlegges. De har ingenting i denne sårbare naturen å gjøre, sier Myrtrøen.

(New Scientist)

Undersøker naturens tålegrense

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har fått i oppdrag av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å undersøke metaller i dyr i Norge og Russland. Undersøkelsen inngår i Miljøverndepartementets prosjekt om å finne ut hva som er naturens tålegrense. Prosjektet er også del av en landsomfattende undersøkelse om kartlegging av miljøgifter i dyr. NINAs undersøkelse inngår dessuten i det norsk-sovjetiske miljøsamarbeidet.

NINA skal undersøke innholdet av elleve metaller i liryper fra Jarfjord, Svanvik og Russland, samt hare og mus fra Sør-Varanger. Det skal også tas prøver av brystmuskel fra storfugl og liryper, samt prøver av lårmuskel fra hare for å finne mengden radioaktivt cesium.

Vakker bro over Oslofjorden?

Vegdirektoratet mener at den planlagte broen over Oslofjorden vil gi de reisende en «sjelden landskapsmessig opplevelse» og at «broen kan bli et pent landemerke og en attraksjon». Riksantikvaren kaller på sin side broen for en «kjempeskulptur» som ikke passer inn i fjordlandskapet. Direktoratet for naturforvaltning går mot broen av miljøhensyn.

JON KNUT BERG

Vegdirektoratet fattet et vedtak om bygging av bro over Oslofjorden (også kalt Drøbakbroen) i mai i år. Deretter ble vedtaket sendt ut til berørte instanser og organisasjoner. Nå er disse bemerkningene samlet i et dokument sammen med kommentarer fra direktoratet. Dette dokumentet er for tiden til behandling i Samferdselsdepartementet. Det er uvisst når saken kommer opp i Stortinget i form av en proposisjon. Men Drøbak-broen vil komme inn i Norsk Veg- og vegtrafikkplan, som skal behandles av Stortinget i juni neste år.

Direktoratet for naturforvaltning (DN), Riksantikvaren og Frogn kommune har krevd Vegdirektoratets vedtak om å bygge broen overprøvd. Ytre Hallangspollen Vel, Fellestrådet for velforeningene i Hallangen, Aksjon nærmiljø og trafikk (ANT), Natur og Ungdom og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har påklaget avgjørelsen med begrunnelse i saksbehandlingsfeil. Alt avvises av Vegdirektoratet.

Miljøtiltak

Foruten den estetiske nytelsen, begrunner Vegdirektoratet sitt standpunkt med at broen vil være et godt miljøtiltak, ved at biltrafikken blir redusert. Vegdirektoratet viser til at broen vil gi en reduksjon på 50 millioner kjøretøyskilometer i året, fordi folk slipper å kjøre om Oslo. På den annen side regner direktoratet med at biltrafikken vil øke med én prosent i året på den nye broen.

Vegdirektoratet peker også på at at broen vil ha stor økonomisk betydning for Oslofjord-regionen.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) mener på sin side at broen vil ha alvorlige miljøkonsekvenser: «Broene og tunnelen gjennom Håøya og trafikken vil utgjøre inngrep med omfattende virkninger for øyas unike, uberørte og verneverdige naturmiljø.» Direktoratet mener også at broen vil ha alvorlig skadevirkning for landskapet i Oslofjorden. DN ga istedet inn for at det bygges en tunnel under fjorden.

Riksantikvaren peker i sin uttalelse på at miljøkostnader ikke er tatt med i hovedplanen. Disse kan bli betydelige, mener Riksantikvaren, og viser blant annet til virkningen på Drøbak, med sine «kulturhistoriske og miljømessige kvaliteter». Riksantikvaren er også bekymret for «det press på tilstøtende arealer som forbindelsen vil kunne utløse.»

Også lokale småbåtforeninger i Oslofjorden har protestert mot den planlagte broen. De mener at et meget populært utfartssted for småbåtfolket vil bli ødelagt hvis broen reises.

Dramatisk økning i svenske skogsskader

Skadene på skogen i det sørvestlige Sverige øker dramatisk. I 1986 var var nåletapet mellom 20 og 35 prosent. Nye undersøkelser utført ved Universitetet i Lund viser at nåletapet har økt kraftig siden den gang. Forskerne vil presentere tallene om et par uker.

Bengt Nihlgård ved universitetet i Lund sier til Dagens Nyheter at sur nedbør er årsaken til den negative utviklingen.

Han viser blant annet til at balansen mellom ulike næringsoffer har forandret seg kraftig i Skåne på 80-tallet.

Skadene viser seg først og fremst på trær som er eldre enn 30 år. Det har store økonomiske konsekvenser.

– Dette innebærer et 100-talls millioner kubikkmeter i tapt tømmer, sier Nihlgård. Forskerne anbefaler nå kalking i stor skala av skogbunnen.

Svensk nei til svanemerket

Naturskyddsföreningen i Sverige har trukket seg fra arbeidet om det fellesnordiske miljømerket – den grønne svane. Norges Naturvernforbund følger ikke etter.

JON KNUT BERG

Naturskyddsföreningen mener at industrien har fått for stor innflytelse over miljømerkingen. Dermed blir merkingen lite effektiv og troverdig. Organisasjonen kritiserer også ordningen med at et selskap som får miljømerket må betale for det. Dette vil fordyre de miljøvennlige produktene, hevdes det.

Sjefen for miljømerkingen i Sverige sier til Dagens Nyheter at Naturskyddsföreningen med

dette setter folks tillit til miljømerkingen på spill.

Fagsjefen i Naturvernforbundet, Tore Killingland, sier til N&M Bulletin at han forstår avgjørelsen til Naturskyddsföreningen.

– Sekretariatet til miljømerkingen i Sverige er identisk med standardiseringsforbundet, der industrien har all makt, sier han.

Killingland opplyser at Naturvernforbundet etter nøyе vurdering har bestemt seg for å fortsette samarbeidet med miljømerkingen i Norge.

– Selv om arbeidet har gått

trekt hittil, har vi ikke mistet troen på den grønne svanen. Den vil dessuten utfylle vårt samarbeid med NKL om miljømerking i dagligvareforretninger, sier han.

Killingland sier også at Naturvernforbundet ikke har hatt det samme problemet med industrien som svenskene.

Marked for miljø

OECD har beregnet verdensmarkedet for miljøprodukter og miljøtjenester til 200 milliarder dollar. Verdensmarkedet ventes å vokse med 5,5 prosent årlig, slik at det utgjør ca. 300 milliarder dollar i år 2000. Det vil være størst etterspørsel innen områdene miljøtjenester og affallshåndtering, skriver Veckans Affärer.

Vern i Oslomarka etter 21 års kamp

Alt tyder på at Katnosa-Spålen i Oslomarka nå blir vernet, 21 år etter at det første verneforslaget ble lagt fram. – En viktig seier. Vi ser at det nytter, sier Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, som lenge har kjempet for vern av dette området.

RAGNHILD SVED

Katnosa og Spålen er to innsjøer i hjertet av Nordmarka. Området er blant de minst berørte i Oslomarka, og ett av de få som ligger mer enn én kilometer fra nærmeste skogsbilvei. Mye tyder på at omlag 20 kvadratkilometer nå blir vernet som naturreservat.

– Området er både spesielt og typisk. Her er det store vann, elver, myrer, lier, vakre kulturlandskaper og setre – alt som vandrere liker. I tillegg er det store verneverdier i området, forteller Gjermund Andersen.

Verneverdier dokumentert

20 biologer tilknyttet prosjektet Siste Sjanse har gjort registreringer som dokumenterer

verneverdiene. Her vokser blant annet soppen lavkjuke, som bare er funnet fire andre steder i Norge. Siste sjanseprosjektet går ut på å finne fram til naturskog ved å registrere sopp- og lavarter som bare vokser i skog som har vært lite berørt over lang tid.

– Vi har fått bekreftet i Miljøverndepartementet at våre registreringer har hatt stor betydning for utfallet i vernespørsmålet. Det er kjempegøy at vår metode blir anerkjent av myndighetene. Det vil gjøre det enklere å nå fram overfor skogbruket også, sier Andersen.

Men han mener det er et tankekors at det i praksis er naturvernorganisasjonene som må bevise verneverdiene, når forvaltningen forutsetter at brukeren – i dette tilfellet skogbruket – har bevisbyrden.

3 T I M E R F Ø R M I D N A T T	
Et vekkellesmøte for bedrifter som har tatt miljøutfordringen alvorlig.	
 COLGATE-PALMOLIVE NORGE AS Vollsvæien 13 B Postboks 196 1324 Lysaker Norge	 UNI STOREBRAND Telefon 02-59 00 75 Telex 59 18 64 Telex 79139 col no
	 EURO RSCG REKLAMEBYRÅ Olav V's gt. 1, 0161 Oslo Telefon 02 83 01 50
På vei mot et bedre miljø... – vi gjør så godt vi kan!	
 Fredrikstad kommune – en servicebedrift	

Du finner oss i produktlisten: «Grønt kontor»

RANK XEROX
The Document Company

Det eneste norske, klorfrie kopieringspapiret med Svanemerket!

Prosjektet for Rank Xerox av Hønsfos Fabrikk

Ring grønn linje
050 33 033

Danske kan bli ny UNEP-leder

Før årsskiftet skal FNs generalforsamling velge ny leder for FNs miljøprogram, UNEP. Danmark fremmer sin tidligere miljøvernminister Lone Dybkjær som kandidat. De to andre offisielle kandidatene kommer fra Canada og Frankrike.

ANDERS GJESVIK

FNs generalforsamling skal i løpet av høstsesjonen velge ny UNEP-leder etter egypteren Mustafa K. Tolba. Tolba tar ikke gjenvalg, og det hadde vært vanskelig å ha to egyptere i lederposisjon. FNs generalsekretær Boutros Boutros-Ghali er som kjent også egypter.

Intelligent

Canadas kandidat er Elizabeth Dowdewell. Hun har i dag en høy stilling i det kanadiske miljøverndepartementet, og ledet den nasjonale delegasjonen til klimaforhandlingene. Dowdewell blir karakterisert som intelligent og administrativt dyktig, men lite fleksibel. Kilder i Utenriksdepartementet sier til N&M Bulletin at u-lande-

ne er lite begeistret for henne.

Den franske kandidaten heter Jean Claude Faure. Han er sjef for den franske parallellen til NORAD. Faure har støtte i det fransktalende Afrika men regnes ellers som den minst framtrepende kandidaten.

Avhengig av Norden

Den danske kandidaten, Lone Dybkjær, satt som miljøvernminister fra Radikale Venstre fra 1988-90. Hun markerte seg som en sterk og engasjert miljøpolitiker, og er regnet som både faglig og administrativt dyktig.

- Nå er mye opp til Regjeringen og utenriksminister Uffe Ellemann-Jensen. Den offisielle støtte er uunnværlig i oppløpet til den slags toppstillinger, sa Dybkjær til avisa Politiken etter at hun hadde vært i samtaler med Boutros-Ghali i New York.

Men Dybkjær trenger også støtte fra de øvrige nordiske land. Tradisjonelt støtter får nordiske kandidater støtte fra øvrige nordiske land, men foreløpig har ingen av dem støttet Dybkjærs kandidatur. I UNEP-systemet ryktes det at svenskene ikke vil støtte Dybkjær, på grunn av dårlig samarbeid under hennes tid som miljøvernminister. Norge har ikke bestemt hvilken kandidat som får støtten, men det er klart at det ikke vil bli fremmet noen egen norsk kandidat. Kilder i UNEP-systemet sier til N&M Bulletin at de latinamerikanske landene støtter Dybkjær, mens de afrikanske landene er mer negative.

To ledere

At de er kvinner, styrker både Dybkjærs og Dowdewells kandidatur. FN er et mannsdominert system. U-landene har

signalisert at de ønsker en UNEP-leder fra et i-land, for lettere å få adgang til vestlig penger til miljøprogrammet. Hvis generalforsamlingen ikke blir enig om hvem som skal bli ny UNEP-leder i løpet av høstsesjonen, er det ventet at Boutros-Ghali ber Tolba om på sitte til en ny leder valgt.

U-landene lar gjerne i-landene få UNEP-lederen, mot at de får lederen for den nyopprettede kommisjonen for bærekraftig utvikling, CSD. Det er alminnelig enighet om at Nord og Sør skal få hver sin lederstilling.

CSD skal spesielt arbeide med koplingen mellom miljøvern og utvikling, og sørge for at FN-systemet som helhet er koordinert på dette området. CSD har også overoppsynet med overføringen av penger i det internasjonale miljøvernet.

G A V E A B O N N E M E N T

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Naturvern-
forbundet
betaler
porto.

Natur & Miljø Bulletin kommer ut med ferskt miljøstoff hver 14. dag, og er en ypperlig julegave til en som liker å holde seg orientert på miljøfronten. Fyll ut kupongen eller ring (02) 71 55 20, og vi sender deg postgiro innbetalingskort. Straks du har betalt, sender vi gavekort til mottakeren som fra den dato vil motta **Natur & Miljø Bulletin** resten av året + hele 1993!

Priser pr. år: Bedriftsabonnement kr 500,-
Ikke medlem kr 350,-
Medlem kr 180,-

Julegavepris: kr 180,- uansett kategori!

Giver:

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

Mottaker:

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

Svarsending

Avtale nr. 109 000/5Pb

**NATURVERN
FORBUNDET**

Grünerløkka postkontor
0505 Oslo